

Zenon Grocholewski

Międzynarodowe sympozjum naukowe na temat "Wyrok w Europie : metoda, technika i styl", Ferrara, 10-12 X 1985

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 29/3-4, 313-316

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM NAUKOWE NA TEMAT
„WYROK W EUROPIE: METODA, TECHNIKA I STYL”, FERRARA
10—12 X 1985.**

To nadzwyczaj interesujące sympozjum zostało zorganizowane przez Uniwersytet w Ferrarze (na którym w r. 1503 nasz Mikołaj Kopernik zdobył doktorat z prawa kanonicznego) z okazji inauguracji nowej siedziby Wydziału Prawa, którą stał się piękny szesnastowieczny pałac Trotti Mosti, odnowiony i przystosowany do potrzeb uczelni. W sympozjum uczestniczyło około 250 osób. W obradach wzięto pod uwagę, w perspektywie porównawczej, prawo i praktykę sądową głównie w Anglii, Francji, Włoszech, Niemczech Zachodnich i w Kościele Katolickim, choć najbardziej została uwydatniona konfrontacja sądownictwa Anglii z sądownictwem krajów kontynentalnych Europy.

Na posiedzeniu inauguracyjnym — po krótkich przemówieniach Rektora Uniwersytetu w Ferrarze, Wice-burmistrza tegoż miasta oraz Prezesa Rady Regionalnej Emilii-Romanii — prof. Giorgio Cian, dziekan wspomnianego Wydziału Prawa i zarazem niezłomny promotor i organizator sympozjum, uwydatnił ważność i specyfikę obranego tematu oraz określił cel sympozjum.

Tematem ogólnym pierwszego dnia obrad była Formułacja sądowa prawa i racjonalność wyroku. Prof. Peter Stein z Queens' College w Cambridge, w referacie *Wyrok w europejskiej tradycji prawnej*, przedstawił w aspekcie rozwoju historycznego różnice i podobieństwa (bardziej te pierwsze), w omawianym temacie, między „Common Law” i prawem krajów kontynentalnych Europy, biorąc pod szczególną uwagę specyfikę procedury i źródła prawa. Mówiąc o prawie kontynentalnym, nie omieszkał zauważyć znaczenia wyroków Świętej Roty Rzymskiej. Prof. Kurt Lipstein, z Clare College w Cambridge, zajął się już aktualną rzeczywistością, rozprawiając na temat *Sądów angielskich w epoce „Statutes”*, czyli prawa pisanego. Naświetlił on wpływ orzeczeń sądowych na tworzenie się prawa pisanego w krajach anglo-saksońskich oraz znaczenie tak poprzednich orzeczeń sądowych jak też prawa pisanego na wynokowanie ze strony sędziego, wskazując przy tym na różnice między Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Anglią. Podczas gdy poprzednie referaty podkreślały bardziej różnice między „Common Law” i prawem kontynentalnym, prof. Martin Kriele z Uniwersytetu w Kolonii, w prelekcji (odczytanej przez jego współpracownika) *Moc wiążąca prawa, znaczenie poprzednich orzeczeń i twórcza interpretacja prawa w doświadczeniu sędziego kontynentalnego*, starał się wykazać, że w rzeczywistości różnice między Anglią i krajami „Ci-

vil Law” — tak gdy chodzi o moc wiążącą prawa pisanego jak też poprzednich orzeczeń — nie mają znaczenia tak bardzo determinującego w praktyce sądowej: są to bardziej różnice w teorii niż w praktyce. Również bowiem dla sądów kontynentalnych, oprócz prawa, ma znaczenie presumpcja poprzednich orzeczeń oraz związek z normami etyki; i ze swej strony orzecznictwo angielskie nie wyklucza możliwości odrzucenia ocen poprzednich wyroków. Ze względu na chorobę prelegenta, prof. Józefa Essera z Tybingi, w tym miejscu został opuszczony oczekiwany wykład na temat *Wstępnej oceny interpretatora i logiki prawnej*. Natomiast prof. Wolfgang Fikentscher, z Uniwersytetu w Monachium, rozprawił o *Odwołaniu się do analogii do zasad ogólnych w działalności sądowej*. Po wskazaniu różnic i związku między analogią i zasadami ogólnymi, zajął się ich znaczeniem w interpretacji czy aplikacji prawa w sprawach sądowych. Przedmiotem ostatniego referatu tego dnia, wygłoszonego przez prof. Angelo Falzea z Uniwersytetu w Messynie, była *Aplikacja tzw. „standards” oceny*. Prelegent, zacieśniając swój referat do prawa kontynentalnego, zaznaczył związek tychże „standards”, czyli wypracowanych norm lub kryteriów oceny, z zasadami ogólnymi prawa i zasadami etycznymi i omówił ich znaczenie w działalności sądowej.

Drugi dzień sympozjum był poświęcony Fizjonomii wyroku w poszczególnych systemach prawnych Europy i w systemie prawa kanonicznego. Przed południem miał miejsce tzw. „okrągły stół” („tavola rotonda”). W referacie wprowadzającym, prof. Hein Kötz, z Max-Planck Instytutu w Hamburgu, podkreślił różnice — gdy chodzi o motywację, styl i objętość — zwłaszcza między wyrokami francuskimi, niemieckimi i angielskimi. Następne cztery relacje dotyczyły wyroków w tyłuż krajach Europy, których sądownictwo zostało rozważane na sympozjum. O *wyroku w Anglii* mówił prof. Patrick S. Atiyah z St. John's College w Oxfordzie. Szczególnie podkreślił on odpowiedzialność osobistą sędziów angielskich oraz charakter personalny wyroku i jego stylu. Omówił też sposób rozumowania, zawartość i inne cechy charakteryzujące wyroki angielskie. Rozprawiając o *wyroku we Francji*, prof. Gerard Cornu, z Uniwersytetu II w Paryżu, wziął pod uwagę tak prawo jak też sytuację sądownictwa w tymże kraju. Po przedstawieniu aspektów prawnych — jak wyrok jako aplikacja prawa, znaczenie poprzedniego orzecznictwa, wzrost władzy sędziego (wspomniał też o możliwości aplikacji pewnego rodzaju epiki, zaczerpniętej z prawa kanonicznego) — omówił aspekt socjologiczny działalności sądowej we Francji. Prof. Albrecht Zeuner z Uniwersytetu w Hamburgu, mając na uwadze związek wyroku z prawem, starał się ukazać *wyrok w Niemczech* jako środek rozwoju prawa. Gdy chodzi o *wyrok we Włoszech*, prof. Michele Taruffo, z Uniwersytetu w Pawii, zajął stanowisko bardzo krytyczne zwłaszcza wobec motywacji orzeczeń w tymże kraju, zrozumiałej — jego zdaniem —

tylko dla fachowców a nie dla szerszego kręgu obywateli, czego domagałaby się konstytucja włoska. Praktycznie więc tą „tavola rotonda” stanowiło pięć odrębnych referatów.

Cztery referaty, wygłoszone po południu tegoż dnia, dotyczyły sądów specjalistycznych. Prof. Francesco Capotorti, z Uniwersytetu „La Sapienza” w Rzymie, omawiał *Wyroki Sądu Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich*. Zajął się on kolejno naturą postępowania w tymże sądzie; elementami formowania się decyzji; strukturą wyroku; jego stylem i językiem; kryteriami interpretacyjnymi; znaczeniem wyroków omawianego sądu w wypracowywaniu zasad prawnych i doktryny. Na temat *Wyroku Sądu Europejskiego w Strasburgu* mówił prof. Ian Brownlie z All Souls College w Oxfordzie. Posłużył się on tymże sądem praw człowieka jako przykładem, by wskazać na naturę i cechy charakterystyczne sądów międzynarodowych. Swe wywody niejednokrotnie ilustrował konkretnymi kazusami. Przedmiotem referatu prof. Leopoldo Elia z Rzymu, emerytowanego prezesa Sądu Konstytucyjnego we Włoszech, była *Moc twórcza Sądów Konstytucyjnych*. Mówca starał się naświetlić sytuację doktrynalną i orzeczeniową, w aspekcie twórczym, sądów konstytucyjnych Europy a zwłaszcza Włoch. Przeciwstawił się on teorii, według której wyroki tychże sądów mają naturę prawa ustawodawczego, i ukazał ich znaczenie w porządku dostosowywania konstytucji do rzeczywistości. Ostatnia prelekcja tego dnia dotyczyła *Wyroku w kanonicznym systemie prawnym*. Wygłosił ją prof. Eugenio Corecco z Uniwersytetu we Fryburgu Szwajcarskim. Przedstawił on problem w bardzo szerokiej perspektywie władzy jurysdykcyjnej w Kościele i **związku wyroku ze skargą**.

Tematem trzeciego i ostatniego dnia była Technika decyzji i styl wyroków. Ogólny tytuł dwóch referatów brzmiał: *Formy decyzji w odniesieniu do struktury i przedmiotu procesu*. Prof. Franco Cordero, z Uniwersytetu „La Sapienza” w Rzymie, mówił o *procesie karnym*, ukazując fenomenologię karną w perspektywie historycznej. Jego referat, wygłoszony z wielkim talentem plastycznym ukazywania problemów, spotkał się z największą ilością oklasków. Zaś prof. Elvio Fazzalari, z tegoż samego Uniwersytetu, zajął się *procesem cywilnym i administracyjnym*, lecz już w aspekcie doktrynalnym teorii procesu i wyroku. Krytycznie się wyraził o sparaliżowanym obecnie wymiarze sprawiedliwości we Włoszech i innych krajach, lecz przeciwstawił się wspomnianej krytyce prof. Taruffo. Punktem centralnym trzeciego dnia obrad była tzw. „Tavola rotonda” (okrągły stół) *Prezesów Sądów Najwyższych*. Były reprezentowane (wymieniam wg. kolejności zabierania głosu): Sąd Konstytucyjny Włoch („Corte Costituzionale”), Sąd Europejski Praw Człowieka w Strassburgu („Cour européenne des Droits de l’Homme”), Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w Brukseli („Cour de Justice des Communautés Européennes”), Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej, Sąd Kasacyjny Francji („Cour de

Cassation”), Sąd Najwyższy Anglii („House of Lords”), Sąd Najwyższy Niemiec Zachodnich („Bundesgerichtshof”) i Sąd Kasacyjny Włoch („Corte di Cassazione”). Przedstawiciele tychże sądów starali się ukazać specyfikę swej pracy oraz dzielili się uwagami na tematy poruszane w czasie sympozjum, z pozycji własnego konkretnego doświadczenia. Wspomniany najwyższy sąd Kościoła katolickiego, z racji niemożliwości przybycia Kardynała Prefekta, był reprezentowany przez niżej podpisanego, który wskazał na naturę tegoż sądu i sposób wyrokowania w nim.

Uwagi przewodniczących poszczególnych posiedzeń, krótkie interwencje innych uczestników sympozjum i dyskusje publiczne z autorami referatów uzupełniały bogatą problematykę wyżej wymienionych tematów.

Motywelem napisania relacji z tego sympozjum — mimo że ono tylko w małej części dotyczyło prawa kanonicznego — jest świadomość i zarazem chęć zwrócenia uwagi, że akta tejszej sesji studiów, mające być wkrótce opublikowane, które będą zawierały tak wszechstronne (choć oczywiście nie wyczerpujące) omówienie problemu wyroku w perspektywie prawa porównawczego, mogą być źródłem twórczych refleksji nad wyrokiem w procesie kanonicznym i w ogóle nad działalnością sądowną Kościoła.

Bp Zenon Grocholewski